

Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı Alanında Lisansüstü Eğitim Çerçeve Program Önerisi

Kemal Duruhan

Doç. Dr. ,İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

Suat Çapuk

Öğr. Gör. Dr. ,Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü

Giriş

Son yıllarda yükseköğretim sistemleri önemli bir değişim ve dönüşüm yaşamaktadır. Bu değişimin temelinde; küreselleşme, yükseköğretime olan talebin artması ve uluslararası öğrenci hareketliliği yatmaktadır.¹Bu durum yükseköğretim sistemlerinin uluslararası düzeyde yapı ve standartlara sahip olmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu doğrultuda Avrupa Birliği (AB) yükseköğretim sistemlerinin entegrasyonu için önemli düzenlemelere gitmiştir (Bologna Süreci ve Lizbon Stratejisi). Benzer çalışmalar Latin Amerika, Afrika ve uzak doğu ülkelerinde de yapılmıştır ². Küresel düzeyde meydana gelen bu gelişmelere paralel olarak Türkiye yükseköğretim sisteminde önemli değişim, dönüşüm ve gelişim süreci içerisine girmiştir. Bir yandan üniversite sayıları artarken diğer taraftan da üniversitelerin kaliteyi ve bu bağlamda niteliği geliştirme çalışmaları devam etmektedir. Bu doğrultuda yükseköğretim programları, süreleri, kredileri ve verilen dereceleri AB yükseköğretim sistemi ile uyumlu hale getirme çalışmaları devam etmektedir³. Ancak, AB yükseköğretim sistemine uyum sürecinde yapılan bu çalışmaların yanında Türk yükseköğretim sisteminin önemli yapısal sorunları vardır. Bu sorunlar; devlet kurumları (YÖK, 2007b; DPT, 2007), sivil toplum kuruluşları (Türkiye Sanayi ve İş Adamaları Derneği [TÜSİAD], 2008; Siyaset ekonomi ve Toplum Araştırmalar Vakfı [SETA], 2013) ve bilimsel etkinliklerde (Uluslararası Yükseköğretim Kongresi [UYK], 2011) dile getirilmiştir. Bu çalışmalarda yükseköğretim sistemi ile

1 A.g.m

2 A.g.m

3 Avrupa Üniversiteler Birliği [EUA], 2011; YÖK, 2013

ilgili; finans, yönetim, sistem, özerklik, kalite, araştırma ve geliştirme, hesap verebilirlik, öğretim üyesi ihtiyacı ve programların güncellenmesi gibi sorunlar olduğu tespit edilmiştir. Bu sorunların hepsi çok önemli olup, her biri üzerinde daha detaylı araştırmaların yapılması gerekmektedir.

Üniversitelerin eğitim-öğretim işlevine bakıldığında; 2011-2012 öğretim yılında açık öğretim dâhil 4 milyon 975 bin 690 öğrenci yükseköğretime devam etmektedir. Bu öğrencilerin sadece 220 bin 970'i lisansüstü öğrenim görmekte, bunların 169 bini yüksek lisans düzeyinde, 52 bini doktora düzeyinde öğrenim görmektedir.⁴ Üniversitelerin genel yapısına bakıldığında özellikle ön lisans ve lisans düzeyinde sunulan eğitimin ağırlıklı olarak toplumun yükseköğrenim talebini karşılamaya yönelik eğitim-öğretim faaliyetlerine yoğunlaştığı; ancak lisansüstü öğretim talebini yeterli düzeyde karşılayamadığı anlaşılmaktadır. Bunun en önemli nedenlerinden biri yeterli sayıda öğretim üyesinin bulunmamasıdır⁵. YÖK, MEB ve TÜBİTAK bu sorunu çözmek ve lisansüstü eğitimi desteklemek için yurtiçi yurt dışı burslar ve programları uygulamaya koymuştur. MEB cumhuriyetin kuruluşundan beri yüksek lisans ve doktora eğitimi için yurt dışına öğrenci göndermekte (1416 Sayılı Kanun), YÖK doktora eğitimi için yurt dışı burslar vermekte, TÜBİTAK yurt içi yüksek lisans ve doktora eğitimi için öğrencilere burs vermektedir. Bunların yanında Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı (ÖYP) kapsamında gelişmiş üniversiteler de öğrencilerin yüksek lisans ve doktora eğitimi yapmalarına imkân sağlamaktadır. Ancak öğretim üyesi yetiştirme çalışmaları üniversitelerin özellikle yeni üniversitelerin, akademik personel ihtiyacını karşılamak için yetersiz kalmaktadır.

Üniversitelerin ikinci önemli işlevi de bilimsel araştırmalar yaparak bilgi birikimine katkıda bulunmak ve toplumun refahını yükseltmektir. Bilimsel araştırma işlevi doktora öğrencileri ve doktora sonrası araştırmacı sayısı ve yayımlanan makale ile belirlenmektedir. 2007 yılında yayımlanan bilimsel makale verilerine göre, Türkiye dünya sıralamasında 19. sıradadır⁶.

Üniversiteler topluma hizmet işlevini; toplumun ihtiyaçlarına uygun bireyler yetiştirerek ve toplum sorunlarının çözümüne yönelik araştırmalar yaparak yerine getirirler. Bilimsel araştırmalar genellikle üniversitelerin lisansüstü eğitim düzeyinde yapılmaktadır. Üniversiteler, özellikle de son yıllarda kurulmuş olanlar, henüz kurumsallaşma aşamasında olup fiziki altyapı ve akademik personel ile ilgili sorunlarını çözüme kavuşturamadıklarından lisansüstü eğitim seviyesinde henüz yeterli düzeye ulaşamamış-

4 ÖSYMb, 2012 - 2013 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri, 2014

5 DPT, *Dokuzuncu Kalkınma Planı. (2007 - 2013)*, Yükseköğretim özel ihtisas komisyonu raporu. 2007; Özer, M., Türkiye'de yükseköğretimde büyüme ve öğretim üyesi arzı. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(1), 23-26, 2011

6 Bologna Ulusal Raporu, 2009

lardır. Oysa lisansüstü eğitim üniversitelere akademik personel, iş dünyasının ihtiyaç duyduğu profesyoneller yetiştirmek yanında, bilimsel araştırmaların yoğun olarak yapıldığı düzeydir. Sevinç (2001) Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından hazırlanan kalkınma planlarında lisansüstü eğitim ve öğretim üyesi yetiştirme konularına yer verilmesine rağmen, hedeflenen aşamaya gelinemediğini belirtmektedir.

Günümüzde lisans düzeyinde eğitim almaya yönelik talep artışı öğrenci sayılarının artmasına buna bağlı olarak, lisansüstü eğitime yönelik talep artışı söz konusu olmuştur. Uluslararası öğrenci hareketliliğinin en fazla olduğu seviye lisansüstü eğitim düzeyidir. Üniversiteler lisans düzeyinde oluşan yoğun öğrenci talebine cevap vermeye çalıştığından lisansüstü eğitim ve bu düzeydeki sorunlara uzun süre cevap verememiştir. Ancak son yıllarda düzenlenen akademik konferans ve kongreler lisansüstü eğitim ve sorunları üzerine dikkatlerin çekilmesini sağlamıştır⁷. Üniversitelerin genel olarak karşı karşıya olduğu sorunlar lisansüstü eğitim düzeyinde de benzerlik göstermektedir. Bu sorunların nicelik olarak; talebin karşılanamaması, akademik personel eksikliği, nitelik yönünden sunulan eğitimin kalitesi, eğitim programlarının güncel olmayışı, öğretim yöntemleri, araştırma yöntemleri, danışan-danışman sorunları, kütüphane ve diğer destek hizmetlerinin yetersizliği gibi sorunlar olduğu belirtilmektedir⁸. Ancak lisansüstü eğitime yönelik araştırmaların çoğunlukla nicel verilere dayalı betimsel araştırmalar olduğu görülmektedir⁹. Eğitim programlarının değerlendirilmesine yönelik araştırmaların temel eğitim programları düzeyinde belirli bir seviyeye ulaşmış olmasına rağmen bu durumun genelde yükseköğretim özelde lisansüstü eğitim seviyesinde henüz çok sınırlı olduğu anlaşılmaktadır. Son yıllarda Eğitim Programları ve Öğretim (EPÖ) lisansüstü programlarına yönelik araştırmalarda; araştırmaların incelenmesi¹⁰, araştırma eğilimleri¹¹, tezlerin değerlendirilmesi¹², programların in-

7 Lisansüstü Eğitim Sempozyumu, I, II, III; Bilim Adamı Yetiştirme TUBA, 2001

8 Tosun, *Açılış Konuşması, Bilim Adamı Yetiştirme Lisansüstü, Eğitim* DEÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, 34 2001; Sevinç, *Türkiye’de lisansüstü eğitim uygulamaları, sorunlar ve uygulamalar* 2001; Karakütük, K., *Türkiye’de lisansüstü öğretim, sorunları ve çözüm önerileri*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 22(1), 505-528,1989; Karakütük, Aydın, Abalı, *Yıldırım Lisansüstü öğretimin sorunları konusunda Ankara’daki üniversitelerin lisansüstü enstitü yöneticilerinin görüşleri*. Eğitim ve Bilim, 33(147), 42-53. 2008; Karaman ve Bakırcı, *Türkiye’de lisansüstü eğitim: sorunlar ve çözüm önerileri, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 2010

9 Sözer ve Diğerleri, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2002; Güven ve Tunç, *Lisansüstü öğrencilerin akademik sorunları* 2007; Karakütük, Aydın, Abalı, Yıldırım, *Eğitim ve Bilim* 2008; Polat, *Eğitim yönetimi ve denetimi alanında yapılmış lisansüstü tez çalışmalarının incelenmesi* 2010; Ağralıoğlu, *Türkiye’de lisansüstü öğretim, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* 2013

10 Sağlam, Aklın ve Tunca, *Türkiye’de eğitim programları ve öğretim alanına yönelik yapılan araştırmaların incelenmesi*. 2010

11 Ozan ve Köse, *Eğitim programları ve öğretim alanındaki araştırma eğilimleri: Bir içerik analizi* 2012

12 Gömleksiz ve Bozpolat, *Eğitim programları ve öğretim alanındaki lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi. International Journal of Social Science* 2012

celenmesi¹³ ve programların değerlendirilmesi¹⁴ ile ilgili çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Ancak, lisansüstü eğitim programlarının değerlendirilmesi, geliştirilmesi, güncellenmesi ve diğer ülkeler ile karşılaştırılmasına yönelik çalışmaların çok az sayıda olduğu anlaşılmaktadır.

Planlı öğretme-öğrenme uygulamalarının yapıldığı her etkinlikte bir öğretim programından söz etmek mümkündür. Eğitimin her düzey ve alanında yapılan planlı etkinlikler program ve öğretim öğelerini içerir. Bu etkinliklerin bilimsel veriler ışığında yapılmasında genelde eğitim bilimleri alanı özelde EPÖ alanına girmektedir. Program ve öğretim; ABD’de 1900’lü yılların başında bilim alanı olarak ortaya çıkmasına rağmen Türkiye’de alan kültürü tam olarak yerleşmiş bir bilim dalı olduğu söylenemez. Türkiye’de EPÖ alanında lisans eğitimi ilk kez 1965 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesinde başlamıştır¹⁵. 1982 Yüksek Öğretim Kanunu ile EPÖ bölümü lisans düzeyinde birçok üniversitede açılmıştır. Bu bölüm mezunları başta MEB olmak üzere kamu kurumları ve özel kurumlarda eğitim programlarının hazırlanması uygulanması ve geliştirilmesi alanlarında görev almışlardır. Ancak 1997-1998 yılında yapılan değişikliklerle EPÖ lisans programı kapatılmıştır.

Eğitimin herhangi bir kademesinde ki öğretim programlarında yapılacak bir değişim aynı zamanda diğer seviye programlarının da değişimini gündeme getirir. Bu değişimlerden birincisi 18 Ağustos 1997 tarihinde 4306 sayılı yasa ile ilköğretim kurumlarının kesintisiz 8 yıla çıkarılması ve bağlı olarak 1997-1998 eğitim öğretim yılında eğitim fakültelerinde yapılan değişiklikler eğitim programları ve öğretim alanını doğrudan etkilemiş ve etkilemeye devam etmektedir. Bu değişiklikler;

1. İlköğretimin kesintisiz sekiz yıla çıkarılması,
2. Öğretmen eğitimi ile ilgili olarak 1997-1998 yıllarında uygulamaya konan eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılmasıdır.

Eğitim sisteminde yapılan bu köklü değişiklikler, eğitim fakültelerinin yeniden yapılanmasına yol açmış ve bunun sonucunda eğitim bilimleri alanında bulunan Eğitim Programları ve Öğretim ve Eğitim Yönetimi Teftişi ve Planlaması lisans programlarının kapatılmasına neden olmuştur¹⁶.

13 İşcan ve Bıkmaz, Eğitim programları ve öğretim alanında lisansüstü eğitim programlarının analizi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 2012

14 Gözütok, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi programlarının değerlendirilmesi projesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 1994; Gözütok, Ulubey, Alkın ve Tunca, *Eğitim Programları ve Öğretim” lisansüstü programlarının değerlendirilmesi*. 2010

15 Gözütok, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi programlarının değerlendirilmesi projesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 1994

16 YÖK’ün 4.11.1997 Tarih ve 97.39.2761 sayılı kararı

EPÖ Bilim Dalı Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Enstitülerinde Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalına bağlı olarak lisansüstü düzeyde eğitim öğretim faaliyetlerine sürdürmeye devam etmektedir. EPÖ Türkiye’de eğitim öğretim faaliyetleri ile eğitim bilimlerinin gelişimine yetiştirilen akademik personel ve araştırmalar ile önemli katkı sağlamaya devam etmektedir. EPÖ bilim alanı özellikle temel eğitim programlarının geliştirilmesi, değerlendirilmesi ve güncellenmesi anlamında MEB’in program çalışmalarına önemli katkılar sağlamış ve sağlamaya devam etmektedir.

EPÖ Ana Bilim Dalı Eğitim Fakültelerinin lisans düzeyinde verilen öğretmenlik meslek derslerinin yanı sıra diğer fakülte ve yüksekokullardaki bölümlerden öğretmenlik alanı olanlar için pedagojik formasyon derslerini yürütmektedir. EPÖ, lisansüstü düzeyde eğitim bilimleri alanında akademik personel yetiştirmenin yanında başta MEB olmak üzere devlet kurumları ve özel kurumlara eğitim uzmanı yetiştirmektedir. EPÖ Anabilim Dalı eğitimin iki önemli boyutu ile ilgilenmektedir. Bunların birincisi, her düzeydeki örgün ve yaygın eğitim (ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim, yaygın eğitim, hizmetiçi eğitim) programlarının geliştirilmesi, uygulanması, değerlendirilmesi; ikincisi ise, öğretim yöntem ve teknikleri, öğrenme-öğretme sürecinin planlanması, uygulanması, öğretim materyallerinin geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesidir.

Eğitimin her düzeyinde (ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim) cevap verilmesi gereken önemli üç soru vardır 1. Kime öğreteceğiz? 2. Ne öğreteceğiz? 3. Nasıl öğreteceğiz? Bu üç soruya cevap verebilmek için birçok değişkenin dikkate alınması gerekmektedir. Bunlardan önemlisi, dinamik bir yapıya sahip olan toplum ve bireylerde meydana gelen sosyal kültürel ekonomik değişimlerdir. Eğitim programlarının bu değişime uyum sağlamak için sürekli güncellenmesi gerekmektedir. Son yıllarda temel eğitimde yapılan köklü değişim yanında yükseköğretim düzeyinde de Avrupa Birliği’ne uyum çerçevesinde eğitim programları yeniden hazırlanmaktadır. Bu değişim sürecinde önemli görev EPÖ alanına düşmektedir. EPÖ ana bilim dalının bu görevi en iyi şekilde yerine getirebilmek için öncelikli olarak EPÖ lisansüstü programlarının yeniden tasarlanmasına daha sonra ise yükseköğretim programlarının AB yükseköğretim sistemine entegre edilmesi sürecine katkı sunması beklenmektedir. AB uyum çerçevesinde dersler, ders içerikleri ve krediler yeniden düzenlenerek AB düzeyinde diploma denklikleri verilmektedir. Bu değişiklikler yasal çerçeveye uyum sağlama şeklinde olmakla birlikte derslerin içeriği ve işlenişı ile ilgili değişiklikler daha uzun sürelerde gerçekleşebilecektir. Sönmez¹⁷ eğitim programlarının dinamik bir yapıya sahip olduğunu, sürekli olarak yeniden değerlendirilmesi, düzenlenmesi ve değiştirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Ülkemizde temel eğitimin her düzeyine uygun öğretim programları geliştirilmekte, uygulanmakta ve değerlendirmeye tabi tutulmaktadır;

ancak, yükseköğretim programlarının değerlendirme ve geliştirme çalışmaları sistematik olarak yapılmamaktadır. Bu bağlamda incelendiğinde üniversitelerin EPÖ lisansüstü programlarının değerlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik akademik faaliyetlerin bölüm bazında yapılmakta olduğu, ancak bu konuda yeterli düzeyde bilimsel çalışmaların yapılmadığı görülmektedir.¹⁸

Türkiye’de bulunan üniversitelerin lisans programlarının düzenlenmesi büyük oranda YÖK tarafından yapılıyor olsa da, lisansüstü eğitim programları üniversitelerde enstitüler tarafından hazırlanmakta ve YÖK’ten onay alınmaktadır. Lisansüstü eğitim programlarının dünyada meydana gelen değişimleri dikkate alınarak, öğrencilerin beklentilerine cevap verecek şekilde düzenlenmesi hem ulusal hem de uluslararası anlamda talep görmesi ve uluslararası düzeyde kabul edilebilir bir niteliğe ulaştırılması yükseköğretim sisteminin önemli hedeflerinden bir tanesidir. Dolayısıyla bilimsel araştırmaların yapıldığı ve bilginin üretildiği en önemli kurumlar olma misyonunu sürdüren üniversitelerin özellikle de lisansüstü programlarının araştırılması Amerika Birleşik Devletleri’nde bulunan ve dünyanın en iyi üniversiteleri olarak kabul edilen eğitim programlarının incelenmesi, Türkiye’de bulunan üniversitelerin eğitim programları ile karşılaştırılması sonucunda elde edilecek bilgilerin Türkiye’de bulunan üniversitelerin lisansüstü programlarının değerlendirilmesi ve geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ancak, literatür incelendiğinde lisansüstü eğitim programlarının karşılaştırmalı incelemesine yönelik sadece bir çalışmaya rastlandığı eğitim programları ve öğretim alanında uluslararası nitelikte karşılaştırmalı araştırmaların olmadığı tespit edilmiştir¹⁹. Lisansüstü programların geliştirilmesi güncellenmesine yönelik yapılacak çalışmalar için uluslararası ölçekte karşılaştırmalı araştırmalara önemli ölçüde ihtiyaç olmasına rağmen bu alanda önemli bir eksiklik olduğu anlaşılmaktadır²⁰. Bu anlamda, bu araştırmanın eğitim programları ve öğretim alanında sunulan lisansüstü eğitim programlarının Türkiye ve ABD ölçeğinde karşılaştırmalı olarak incelenmesi ve bu incelemeye dayalı olarak yeni bir çerçeve program oluşturabilme çabasının alana önemli bir katkı sunacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı; Türkiye ve ABD’de Eğitim Programları ve

18 Özdemir ve Arı, *Öğretim programları ve öğretimi bilim dalında yapılmış bazı doktora tezlerinin incelenmesi*, 2005

19 Tatlı ve Adıgüzel, Türkiye’deki lisansüstü karşılaştırmalı eğitim tezlerinin çok boyutlu bir incelemesi, II. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu, İstanbul, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2012

20 Sel, *Dünya ve Türkiye’de karşılaştırmalı eğitim: kavram, kapsam ve eğilimler*, II. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu, İstanbul 2004

Öğretim Anabilim Dalında uygulanmakta olan yüksek lisans ve doktora eğitim programları arasında benzer ve farklı yönleri karşılaştırmalı olarak incelemek ve elde edilen bulgular doğrultusunda, Türkiye'deki Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı lisansüstü eğitim programlarına yönelik "çerçeve program" oluşturmaktır.

Lisansüstü Eğitim Programları

Program alanı ile ilgili literatür genel olarak temel eğitim programları üzerine yoğunlaşmıştır. Temel eğitim programlarının geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesine yönelik önemli oranda içerik, araştırma ve resmi rapor olmasına rağmen yükseköğretim programları, programların geliştirilmesi uygulanmasına yönelik literatür temel eğitim seviyesinde olduğu kadar çok değildir. Yine de son yıllarda yükseköğretimi etkisi altına alan akreditasyon, uluslararasılaşma, kitleselleşme ve özelleşme eğilimleri yükseköğretim programlarının sorgulanmasına ve yükseköğretim programlarına yönelik çalışmaların artmasına neden olmuştur. Yükseköğretim düzeyinde yapılan çalışmalara; yükseköğretimde öğrenme, öğretme, değerlendirme ve programın geliştirilmesi²¹; kolej programlarının şekillendirilmesi: Akademik planlar ortamında²²; yükseköğretimde program geliştirme²³ önemli öğrenme deneyimleri yaratma: Kolej derslerinin tasarımında bütünlük yaklaşım²⁴ ve yükseköğretimde kredi temelli modüler program geliştirme²⁵ çalışmaları örnek verilebilir.

Yükseköğretim seviyesinde öğretim işini yapan akademik personelin yetiştirilme sürecinde kullanılan eğitim programları; eğitim, öğretim, ölçme, değerlendirme alanlarını içermemektedir. Öğretim elemanlarının temelde doktora eğitimi ile hem araştırma hem de öğretim uzmanlığına sahip oldukları kabul edilmektedir. Bu nedenle öğretim elemanlarının eğitim, öğretim, öğrenme, program ile ilgili farklı anlayış ve inançlara sahip olabilirler. Fraser ve Bosanquet²⁶ tarafından yapılan çalışma buna örnek olarak gösterilebilir. Çalışmada yükseköğretimde akademisyenlerin "program" kavramını nasıl anlamlandırdıkları ile ilgili aşağıda belirtilen nokta-

21 Bamber, Trowler, Saunders ve Knight, *learning, teaching, assessment and curriculum in higher education*, New York: Open University Press, 2009

22 Lattuca ve Stark, *Shaping the college curriculum: academic plans in context*. San Francisco: Jossey-Bass, 2009

23 Wolf, P., and Hughes, J. C., Curriculum development in higher education: faculty-driven process and practices. Number:112, San Francisco: Jossey-Bass, 2007

24 Fink, L. D., Creating significant learning experiences: An integrated approach to designing college courses., 2013

25 Betts, M., ve Smith., S., Developing the credit-based modular curriculum in higher education, San Francisco: John Wiley & Sons, 1998

26 Fraser ve Bosanquet, The curriculum? That's just a unit outline, isn't it?, *Studies in Higher Education* 2006: 272

ları tespit etmişlerdir;

1. Bir konu veya alanın yapı ve içeriği
2. Derece veya program alanının içerik ve yapısı
3. Öğrencilerin öğrenme deneyimleri
4. Öğretme ve öğrenmenin dinamik ve interaktif süreçleri

Program kavramının tanımına yönelik olarak verilen cevaplar yükseköğretim sistemi içerisinde öğretim görevini yerine getiren öğretim elemanlarının “program” kavramı üzerine yükledikleri anlamların çok çeşitli olduğu anlaşılmaktadır. Bir diğer çalışmada Lattuca ve Stark, (1997), üniversite yöneticilerinin program ile ilgili açıklamalarından şu ortak noktaları tespit etmişlerdir.

1. Fakülte veya programın misyonu ve amacı, öğrenci tarafından nele-
rin öğrenilmesi gerektiği ile ilgili ortak görüş.
2. Otorite tarafından bütün öğrenciler sahip olması gerektiğine inanı-
lan deneyimlerin sağlanması.
3. Öğrencilere sunulan belirlenmiş dersler.
4. Sunulan dersler içinden öğrencinin ders seçebilmesi.
5. Belirli bir alanın içeriği.
6. Okulun sunduğu zaman ve kredi çerçevesi.²⁷

Bu maddelerden yükseköğretimde program; eğitim ile ilgili belirlenen bir amaca yönelik olarak belirli bir alana ait derslerden öğrencinin terci-
hine bağlı olarak belirli sayıda ders ve kredi ile tamamlanabilen bir eğitim
kademesi anlamı çıkarılabilir. Bu tanım ön lisans ve lisans programları
için bir anlam ifade etse de lisansüstü eğitim programları için kapsamlı
bir açıklama olmayacaktır. Çünkü lisansüstü eğitimi diğer eğitim kademelerinden farklılaştıran en önemli özellik yapılan bireysel özgün araştırma çalışmasıdır.

Lisansüstü eğitim programları yüksek lisans ve doktora olmak üzere iki eğitim kademesinden oluşmaktadır. Tarihi süreçte de yüksek lisans programları genelde ABD ekolünde var olan daha sonradan yaygınlaşan derecedir. Yükseköğretim Kanununda lisansüstü eğitim yüksek lisans ve doktora olarak düzenlenmiştir. Her iki program da belirli sayıda ders, seminer, saha uygulaması ve tez çalışmasını içermektedir.

Funk ve Klomparens²⁸ lisansüstü eğitimin özellikle de doktora eğitiminin karmaşık bir sistem olarak çeşitli girdileri işlemleri ve çıktıları olduğu-

27 Akt: Fraser ve Bosanquet, The curriculum? That's just a unit outline, isn't it?, *Studies in Higher Education* 2006: 278

28 Funk, K., and Klomparens, K. L., Using the assessment process to improve doctoral programs, 2006: 145

nu belirtmektedirler. Bu öğeler: “a) Girdiler; öğrenci ve öğretim elemanlarının karakteristik özellikleri; program, bölüm veya ulusal disiplin alanı ile ilgili kültür; finans ve diğer kaynaklar; b) çeşitli süreç ve işlemler; dersler, yeterlilik sınavı, tez, saha çalışması ve c) çeşitli çıktılar; programı başarı ile tamamlama, programı bırakma veya programdan atılma” şeklindedir.

Funk ve Klomprens²⁹ lisansüstü eğitim programlarının kalitesini değerlendirmek için geleneksel olarak; a) öğretim elemanı ve öğrenci özelliklerine; b) disiplin alanının, program, bölüm ve ulusal düzeyde kültürü; c) akademik çalışmalar ve ekonomik kaynaklara bakılarak incelenmekteydi. Ancak daha fazla öncelik eğitim uygulamaları ve işlemlerine verilmesi gerektiğini belirterek; öğrencilerin ders deneyimleri, yeterlilik sınavı, tez çalışması, saha çalışmaları yaşantılarından öğrenmelerinin ve son amaç olarak öğrencilerin üretici bir kariyer sahibi olarak kendi disiplinlerine ulusal ve uluslararası düzeyde katkı sağlama düzeylerinin değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedirler. Lisansüstü eğitim programlarının kalitesi, dış değerlendirme (akreditasyon ve sıralama) ve iç değerlendirme ile yapılmaktadır.

Wulf ve Nerad'ın³⁰ lisansüstü eğitim programları değerlendirilmesine yönelik geliştirmiş oldukları ilişkilendirme modeli (alignment model) ile bir anlamda lisansüstü eğitim süreci tanımlanmıştır. Model; öğrencileri kabul edilebilir bir sürede belirlenen amaca ulaştırabilmek için çeşitli kariyer alanına uygun deneyimler, bilgi ve becerilere sahip olmalarını sağlamaya yönelik olarak program aktivitelerinin, öğrencilerin ve akademik ve idari personelin kendi özel ortamlarında uyumlu çalışmasına dayanmaktadır. Wulf ve Nerad³¹ bu modelin beş önemli öğesinin olduğunu belirtmektedirler. Bu öğeleri:

Program aktiviteleri,
Öğrenciler,
Akademik ve idari personel,
Amaçlanan öğrenim çıktıları ve
ortam olarak belirlemişlerdir.

Doktora programı, öğrencilerin kendi bilim dalları veya disiplinlerinde kariyer için gerekli olan bilgi ve becerilere sahip entelektüeller olarak yetiştirme amacı ile düzenlenmiş formal eğitim programı ve çeşitli aktivitelerden oluşmaktadır³². Wulf ve Nerad³³ doktora program aktivitelerinin literatürde;

29 Ag.e., 145

30 Wulf ve Nerad, Using an alignment model as a framework in the assesment of doctoral programs 2006: 84

31 Ag.e., 2006: 85

32 Wulf, Nerad, Using an alignment model as a framework in the assesment of doctoral programs 2006: 85

33 Ag.e. 85-86

“oryantasyon, dersler, laboratuvar araştırmaları, saha çalışması, sınavlar, staj, asistanlık ve doktora tez çalışmaları” olarak kabul edildiğini belirtmiş ve doktora program aktivitelerini üç safhada incelenmişlerdir. Benzer şekilde Gardner (2008) lisansüstü öğretim sürecini üç aşamalı sosyalleşme süreci olarak tanımlamaktadır. Diğer taraftan lisansüstü eğitim süreci aşamaları planlı evre, yarı planlı evre ve az planlı evre şeklinde sınıflandırılabilir. Bazı araştırmacılar bu süreci formal süreçlerden daha az formal süreçlere geçiş olarak nitelendirmektedir. Lisansüstü eğitim süreci gelenekse olarak çıraklıktan ustalığa geçiş süreci olarak tanımlanmaktadır. Golde (1998) ise bu süreci lisansüstü eğitim sosyalizasyonunu yani “yeni gelen kişinin topluluğın bir üyesi olması” olarak tanımlamıřtır³⁴. Burada topluluk, akademik disiplini ifade etmektedir.

Doktora programının ikinci öğesini öğrenciler oluşturmaktadır. Doktora programının kalitesi ABD Ulusal Araştırma Konseyi tarafından akademik personelin bilimsel çalışmaları ile ilgili tanınırlığı ile ilişkilendirilirken öğrencilerinde doktora programlarının değerlendirilmesine katılmasının gerektiği belirtilmektedir. Bunun nedenlerini lisansüstü eğitimde öğrencilerin demografik yapısının değerini, bayan öğrenci sayısında artış, uluslararası öğrencilerde artış ve öğrencilerin lisansüstü eğitim alma amaçlarında meydana gelen farklılıklar oluşturmaktadır. Bu durumu Nerad ³⁵“öğrenciler genel olarak doktora eğitiminin disiplinler arası özellik taşıması ve gerçek dünya ile yakın ilişki kurması. Eğitimin işlemleri, öğretim üyeleri ile olan iletişim, akran ilişkileri, öğrendikleri bilgi ve becerilerin onları bilim insanına dönüştürmesi ve akdemi ve akademi dışında görevlerde işe yaraması” şeklinde ifade etmektedir.

Öğrencileri tanımak bilgi ve amaçlarını bilmek, verilen eğitimin daha kaliteli olmasına imkân sağlayacaktır. Lisansüstü eğitim programlarına başvuru için genelde, Graduate Record Examination (GRE), Miller Analogies Test (MAT), Graduate Management Aptitude Test (GMAT), Law school Admission Test (LSAT) sınav puanları istenmektedir³⁶. Benzer şekilde Türkiye’de de lisansüstü eğitim için ALES puanı istenmektedir. Bu sınavların lisansüstü eğitim programlarına nitelikli öğrencileri seçme yönünde ne derece etkili oldukları tartışılan konulardandır. Norcross, Hanych, ve Terranova³⁷ GRE puanı lisansüstü eğitim programlarına öğrenci kabulünde yüksek lisans programlarının %81’i, doktora programlarının %93’ü tarafından istenmektedir³⁸, bir çok araştırmanın GRE testinin öğrencilerin lisansüstü eğitim başarisına yöne-

34 Akt: Gardner, “What’s too much and what’s too little?”: The Process of Becoming an Independent Researcher in Doctoral Education. *The Journal of Higher Education* 2008: 329

35 Nerad, M., ‘The PhD in the US: Criticisms, facts, and remedies. *Higher Education Policy*, 2004, 17, 183–199.196-197

36 Council of Graduate Schools, *Graduate study in the US*, 2013

37 Norcross, Hanych, ve Terranova 1996

38 Akt: Kuncel, Hezlett ve Ones, A comprehensive meta-analysis of the predictive validity of the graduate record examinations: Implications for graduate student selection and performance 2001;

lik yordama geçerliliği ile ilgili olumlu veya olumsuz yönde olduğunu ancak kendi araştırmalarına GRE puanının lisansüstü eğitime girişte diğer birçok kriter yanında geçerli bir kriter olduğunu belirtmektedirler.

Doktora programlarının üçüncü ögesi, akademik ve idari personeldir. Akademik personel doktora programının tasarımı, ders verme, akademik danışmanlık, araştırma çalışmalarında öğrencilere rehberlik ve sunulan hizmetlerin gözlenmesi gibi önemli görevleri vardır. Akademik personelin bu görevleri ne derece etkili yaptığı program kalitesini etkileyen faktörlerdendir. Barnes ve Austin³⁹, Akademik danışmanların açısından akademik danışmanların rolünün incelendiği çalışmada;

Akademik danışmanların; öğrencilerin güçlü ve eksik yönlerinin değerlendirilmesi, profesyonel gelişmelerinin sağlanması, öğrencilerin proje, doktora komitesi, konferans ve yayın konularında iletişim ve anlaşma becerilerini geliştirme, öğrencilerin araştırma ve profesyonel gelişimini sağlama” gibi görevleri yerine getirmesi gerektiğini belirtmektedirler. Danışmanlığın entelektüel boyutu yanında duygusal anlamda ilgi, destek ve arkadaşlık içerdiği belirtilmektedir.

Doktora programının dördüncü ögesi program çıktıları ile ilgilidir. Doktora öğrencilerinin çeşitli kariyer alanlarına hazırlanması geniş bir alanda bilgi ve beceri edinmelerini gerektirmektedir. Bunlar, öğretim, toplumla ilgilenmek, takım çalışması, organizasyon geliştirme, etik ve zaman yönetimidir.

Son öge ise doktora programı ile ilgili ortamsal faktörlerdir. Ortamsal faktörleri Wulf ve Nerad⁴⁰ doktora programını etkileyen ortamsal aktörleri üç grupta incelemişlerdir. Bunlar; kurum dışından gelen etkiler, kurum içinden gelen etkiler ve bir program içerisinde gelen etkilerdir. Öğrencin sosyal, kültürel ve kurumsal bir yapının içinde yaşar ve çalışır. Bu yapıyı çevreleyen kültürün normları, değerleri ve inançları vardır. Kurum dışından gelen etkiler ise, eğitim ve araştırmalara finans desteği sağlayan kurumlar, bilim alanı ile ilgili dernekler ve işveren kurumlardır. Kurum içinden gelen etkiler ise; finans destekleri, kampus tesisleri, kütüphane, öğretme ve öğrenme merkezleri, barınma destekleri, çocuk bakımı vb. şeklindedir. Bölüm düzeyinde ise bölüm kültürü, bölüm desteği, ofis imkânları, laboratuvar imkânları, bilgisayar ve internet hizmetleri ve arkadaş ortamından kaynaklanan etkilerdir.

Lisansüstü eğitim programları ile ilgili literatür incelemesi sonucunda lisansüstü eğitim programlarının temel öğeleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

Lisansüstü eğitim programlarının amacı

39 Barnes, B. J., and Austin, A. E., The role of doctoral advisors: a look at advising from the advisor's perspective, *Innovation Higher Education* (33), 297-315.2009: 311

40 Wulf ve Nerad, Using an alignment model as a framework in the assessment of doctoral programs 2006, 90-91

Lisansüstü eğitim programlarına öğrenci seçimi

Lisansüstü eğitim program aktiviteleri

Dersler

Yeterlilik sınavı

Tez ve tez savunması

Akademik ve İdari Personel

Danışmanlık süreci (soyalleşme)

Eğitim Ortamı

Destek hizmetleri

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden yorumlamacı bir yaklaşım temelinde karşılaştırmalı durum araştırması adı altında yapılandırılmıştır.

Çalışmada nitel araştırma modellerinden iki farklı sosyal ortam ve farklı kültürler içerisinde yapılandırılmış lisansüstü eğitim programlarının iş ve işleyişlerini her iki ülkeden seçilen üç programa dayalı olarak “çoklu durum çalışması” temelinde “karşılaştırmalı araştırma” metodolojisine uygun olarak elde edilen ilgili materyal kültür (yazılı belgeler) ve bu sosyal ortamda yaşamış veya yaşamakta olan bireylerle yapılacak olan görüşmelere dayanan verilerin “yorumlamacı” (interpretivist) bir bakış açısına dayalı olarak yapılandırılmış bir çalışmadır.

Bu araştırmanın çalışma kapsamına Türkiye ve ABD’den seçilmiş olan üçer üniversitenin ‘eğitim programları ve öğretim’ programı girmektedir. Karşılaştırmalı bir çalışma olduğu için her iki ülkeden üç program belirlenmiştir. Türkiye’den; Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve İnönü Üniversitesi seçilmiştir; ABD’den ise İndiana University at Bloomington, University of Illinois at Urbana- Champaign ve Pennsylvania State University at College Park seçilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme yapmak üzere belirlenen üniversitelerde öğrenim gören veya mezun olan üçer katılımcı, toplamda 18 kişiden oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması

Bu araştırma için gerekli olan verilerin toplanmasında iki farklı kaynaktan yararlanılmıştır. Bunlardan birincisi seçilen üniversitelerin “eğitim programları ve öğretim” programı ile ilgili materyal kültür (yazılı-görsel belgeler), ikincisi ise seçilen programlarda öğrenim gören veya mezun olan öğrenciler ile yarı yapılandırılmış görüşmelerdir.

Verilerin Analizi

Araştırma için toplanan doküman ve görüşme verilerinin analizi ayrı ayrı yapılarak daha sonra yazım aşamasında birlikte sunulmuştur. Nitel araştırmalarda verilerin analizi araştırma sorularına yönelik veya verilerin okunması sonucunda oluşturulan kod listesine göre yapılabilir⁴¹. Bu çalışmada dokümanların analizi, araştırma sorularına yönelik olarak belirlenen tema ve kodlar kullanılmıştır, yarı yapılandırılmış görüşme verilerinin analizi ise nitel araştırmalarda kullanılan bilgisayar paket programı kullanılarak yapılmıştır. Analiz yapılırken temalar ve kodlar belirlenmiş daha sonra bu kod listesine göre görüşme verileri analiz edilmiştir. Crabtree ve Miller⁴²'e göre, "kod listesi bir veri yönetim aracıdır. Kod listesi verilerin yorumlanmasına yönelik elde edilen bilgileri onaylamak için benzer ve farklı yapıdaki metinleri organize etmeye yarar". Kod listesi metinlerin daha kolay analiz edilmesine, anahtar alanların belirlenmesine ve kavram haritaları oluşturmaya yardımcı olur. Kavram haritaları kodlar ve kategoriler arasında ilişkileri, benzerlikleri ve farklılıkları görmemize yardımcı olur.

Yazılı dokümanların analizi: Araştırma kapsamında belirlenen üniversiteler ile ilgili temel bilgiler, EPÖ alanında lisansüstü eğitim programları, verilen dereceler, kayıt kabul şartları, amaçları, misyonları, dersler, ders içerikleri, sınavlar, akademik danışmanlık, tez yazımı, tez savunması ile ilgili veriler temin edilmiştir. ABD üniversiteleri ile ilgili olan dokümanların önce Türkçeye çevirisi araştırmacı tarafından yapılmıştır. Hem Türkiye hem de ABD üniversitelerinden elde edilen bu dokümanlar "doküman analizi" yapılarak benzer ve farklı yönleri tespit edilmiştir. Doküman analizi için izlenen yol daha sonra detaylı olarak açıklanmıştır.

Yarı Yapılandırılmış Görüşmelerin Analizi: Araştırma kapsamındaki yükseköğretim programlarında öğrenim gören veya mezun olan katılımcılar ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizi için QSR NVivo 10 nitel veri analizi programı kullanılmıştır.

Doküman analizi için lisansüstü eğitim programlarının amaç, içerik, öğretme-öğrenme süreci, ölçme ve değerlendirme, teknik destekler temaları belirlenmiş bu temalar ile ilgili kodlamalar yapılmıştır. Elde edilen bu verilerin analizinde nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın üçüncü alt amacı ile ilgili verilerin analizi içerik analizi yöntemi ile yapılmıştır. Betimsel analiz benzer ve farklı yönleri belirlemeye yönelik yapılırken içerik analizi ise elde edilen verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmak için yapılmıştır.

41 Crabtree & Miller, *Doing qualitative research* Newyork Park, 1992

42 A.g.e., 1992: 99

Sonuç ve Öneriler

Bu makalede Türkiye ve ABD, EPÖ lisansüstü programlarının karşılaştırılması sonucunda araştırma bulgularına dayalı olarak geliştirilen EPÖ lisansüstü eğitim çerçeve programına yer verilmiştir.

Eğitim Programları ve Öğretim Lisansüstü Eğitim Çerçeve Programı

Program Yaklaşımı

Eğitim Programları ve Öğretim lisansüstü düzeyde bir eğitim programıdır. Program, planlı eğitim faaliyetlerinin yürütüldüğü çok geniş bir alan ile ilgili olmakla birlikte, disiplinler arası bir özellik göstermektedir. Eğitim programlarının üç temel boyutu vardır. Bunlar; program, öğretim, öğrenen. Program, ne öğretilim? Öğretim, nasıl öğretilim? Öğrenen, kime öğretilim? sorularına verilen cevaplar ile şekillenir. Birincisi, ne öğretilim sorusuna verilecek cevap ile ortaya çıkan planlı yapılan her türlü eğitim aktivitesi temelinde eğitim programı vardır. Dolayısıyla bu programların tasarlanması, geliştirilmesi, uygulanması, değerlendirilmesi eğitim programları bilim dalının alanına girmektedir. İkincisi, planlı olarak yapılan eğitim aktivitelerinin uygulama boyutu yani eğitim programlarının uygulanması ile ilgilidir. Burada öğretme-öğrenme süreci vardır. Bu süreç, öğretme-öğrenme aktivitelerinin planlanıp uygulanması ile ilgilidir. Üçüncü ise eğitim programının hedef kitlesi yani öğrenenlerdir. Öğrenenler ile ilgili sosyal, kültürel ve psikolojik özelliklerini inceleyen teori ve uygulamalar sonucu elde edilen bilgilere göre programlar tasarım ve uygulama şekillenir. Eğitim programları ve öğretim bilim dalı bir yandan eğitim programlarının geliştirilmesine yönelik teorik ve uygulamalı çalışmaları içerirken diğer taraftan bu programların işe vurulması yani öğretme-öğrenme sürecinde uygulanması ile ilgili teori ve pratik üzerine bilimsel çalışmalar yoluyla alana katkı yapmaktadır. Bu noktadan hareketle program ve öğretimin bir bütün olarak ele alınması gerekmektedir.

Program modelleri üç temel yaklaşıma göre şekillenmektedir. Bunlar; konu ya da alan temelli, öğrenen merkezli, problem temelli program tasarım modelleridir⁴³. EPÖ lisansüstü eğitim çerçeve programı “öğrenen merkezli program tasarım modeline” dayalı olarak oluşturmaya çalışılmıştır. Program tasarımında temel felsefe olarak öğrenen merkezli, özgürleştirici felsefe benimsenmiştir.

Öğrenci merkezli program yaklaşımı temelinde lisansüstü eğitim çerçeve programı; önceden belirlenmiş belirli sayıda kredi, yeterlilik sınavı ve tez yazım aşamaları ile sınırlı kalmayıp, öğrencinin geçmiş deneyimleri,

43 Ornstein, A. C., and Hunkins, F. P., Curriculum: Foundations, Principles, and Issues. Sixth Edition, New Jersey, Pearson Education, Inc 2013, p.159

kendi potansiyelini görüp ortaya çıkarabileceği, kendini geliştirebileceği, ilgi duyduğu bir alan veya alanlar üzerinde uzmanlaşmasına imkân verecek öğrenme sürecini akademik danışman ve diğer öğretim elemanları ile birlikte planlamaya yönelik bir program anlayışı ile oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda, öğrencinin alacağı lisansüstü eğitim sürecindeki ders ve diğer faaliyetlerin çerçevesini, öğrenci ve program amaçları dikkate alınarak, öğrenci ile akademik danışmanın birlikte oluşturmaları önerilmektedir. Lisansüstü programlar formal öğretim aktiviteleri; dersler, seminerler, uygulamalar ile başlayıp informal eğitim aktiviteleri; bireysel çalışma, tez önerisi hazırlama, tez araştırması yapma, verileri toplama analiz etme ve rapor haline getirip sunma ile devam eden bir süreçte hem öğrencinin kendi amaçlarına ulaşması sağlanırken diğer taraftan program amaçlarında belirlenen temel yeterlilikleri kazanması sağlanacaktır. Bu yeterliliklerden birincisi, bir bilimsel araştırmaya başlama yürütme ve akademik bir çalışma olarak sunabilme yetkinliğini kazanmak, ikinci boyutu öğretme-öğrenme aktivitelerini planlama, uygulama ve değerlendirme yetkinliği kazanmak; üçüncü boyutu ise, eğitim politikaların belirlenmesi, uygulanması ve değiştirilmesi ile ilgili liderlik becerilerine sahip olabilmektir. Bu bilgi ve becerileri kazandırabilmek için aşağıda sunulan çerçeve program hazırlanmıştır. EPÖ Lisansüstü Eğitim Programları disiplinler arası bir eğitim programı niteliğindedir.

Lisansüstü Eğitim Programlarının Amaçları

Yüksek Lisans Programının Amaçları:

1. Her düzey ve alandaki eğitim programlarının geliştirilmesine, uygulanmasına ve değerlendirilmesine yönelik çalışmalarda etkin rol üstlenebilecek program uzmanları yetiştirmek
2. Her düzey ve alandaki eğitim programlarının öğretim uygulamalarını yapabilen ileri düzeyde öğretim uzmanları yetiştirmek.
3. Her düzey ve alandaki eğitim kurumları ile ilişkiler kurarak topluma hizmet sunmak.

Doktora Programının Amaçları:

1. Eğitimin her düzey ve alanındaki eğitim programları geliştirilmesine, uygulanmasına ve değerlendirilmesine yönelik bilimsel araştırmaları planlayabilen, uygulayabilen ve sonuçlandırabilen ileri düzeyde araştırmacılar yetiştirmek
2. Eğitimin her düzey ve alanındaki eğitim programlarının öğretimi ile ilgili teoriler geliştiren, klinik çalışmalarını ve alan uygulamalarını yapabilen ileri düzeyde öğretim bilimciler yetiştirmek.

3. Eğitim Programlarının her düzey ve alanıyla ilgili eğitim politikalarının planlanması, uygulanması ve geliştirilmesine yönelik çalışmalarda etkin rol oynayan eğitim liderleri yetiştirmek.

Lisansüstü Programlarında Benimsenen Değerler:

- Bilimsel, eleştirel ve yaratıcı düşünen,
- Demokrasiye inanan,
- Bireysel farklılıkları saygılı,
- Kültürel çeşitliliği benimseyen,
- Eşitlik ve adaleti savunan
- Etik değerleri benimseyip geliştiren,
- Dünya çapında kabul gören dürüst ve saygın bilim insanları yetiştirmek şeklindedir.

Lisansüstü Programlarına Öğrenci Kabulü

Eğitim-Öğretim faaliyeti ile ilgilenen bütün bilim dallarından lisans derecesine sahip öğrenciler programa başvurabilir. Eğitim Bilimleri, Sosyal Bilimler, Fen Bilimleri, Mühendislik Bilimleri, Sağlık Bilimleri alanları ile ilgili olarak belirli sayıda kontenjan belirlenir.

Yüksek Lisans ve Doktora Başvuru Şartları:

1. Akademik yeterlilik sınavından en az 70 puan almış olmak.
2. Lisans mezuniyet not ortalaması 4.00 üzerinden en az 3.00 ortalamaya sahip olmak.
3. Yabancı dil: YÖK tarafından belirlenen veya denkliği kabul edilen sınavlardan en az 50 puan almış olmak.

Şartlarını taşıyan kişilerden ALES puanının %60'ı, Yabancı Dil Puanının %15'i ve Lisans Mezuniyet Not Ortalamasının %25'i toplanarak en yüksek puanlara sahip olanlardan kontenjanın üç katı öğrenci mülakata alınır.

EPÖ Yüksek Lisans Sözlü Sınavı:

1. Özgeçmiş
2. Eğitim Programları ve Öğretim alanında yüksek lisans yapma nedenlerini açıklayan amaç yazısı Sözlü Sınav Komisyonuna sunulur. Sınav komisyonu öğrencinin aşağıda belirtilen özelliklerini dikkate alır.

Öğrencinin iletişim becerisi,

Öğrencinin akademik yazma becerisi,

Öğrencinin yüksek lisans yapma amaçları ile program amaçlarının uygunluğu,

Sınav Komisyonu tarafından değerlendirilerek öğrenci programa kabul edilir.

Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans Dersleri

Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans programı disiplinler arası bir anlayış temelinde hazırlandığı için programa eğitim fakültesi mezunları dışında prgramlardan (Fen Edebiyat Fakültesi veya diğer fakülteler) başvuran adayların hazırlık eğitimi almaları zorunlu olarak belirlenmiştir. Hazırlık eğitimi ile öğrencilerin eğitim bilimleri alanına yönelik temel dersleri ve öğrenme-öğretme sürecine yönelik dersler ile temel yeterlilikleri kazanmaları amaçlanmıştır. Tablo 1’de EPÖ yüksek lisans programlarına eğitim fakültesi dışından gelen öğrencilerin alması gereken hazırlık dersleri sunulmuştur.

Tablo 1: Yüksek Lisans Hazırlık Dersleri

Dersler	Zorunlu /Seçmeli	Kredi
Eğitim Felsefesi	Z	3
Eğitim Sosyolojisi	Z	3
Eğitim Psikolojisi	Z	3
Öğretim ilke ve yöntemleri	Z	3
Ölçme ve değerlendirme	Z	3
Toplam		15

Öğrenciler Tablo 1’de sunulan dersleri eğitim fakültelerinde lisans düzeyinde açılan derslerden alabilecekleri gibi gerekli durumlarda ayrı olarak bu dersler programlara konulabilir.

Tablo 2: Yüksek Lisans Programı Ders Dağılımı

Ders Alanları	Dersler	Zorunlu/ Seçmeli	Kredi
Temel Alan	Program Dersleri		
	Program Geliştirme: Kavramlar, İlkeler ve Modeller	Z	3
	Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi	Z	3
	Öğretim Dersleri	Z	3
	Temel Öğrenme Yaklaşımları Öğrenme ve Öğretme Süreçleri	Z	3
Araştırma Alanı	Temel İstatistik	Z	3
	Araştırma Teknikleri	Z	3
Uzmanlık Alanı	Temel Eğitim (Okul Öncesi, İlkokul, Ortaokul) Ortaöğretim Yükseköğretim Öğretmen Eğitimi Hizmet içi Eğitim Eğitim Tarihi Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) Karşılaştırmalı Eğitim Eğitim Politikaları	S	6
Uygulama	Program Uygulaması Uzmanlık Alanı Program Geliştirme Uygulaması	Z	3
	Öğretim Uygulaması Uzmanlık Alanı Öğretim Tasarlama Uygulaması	Z	3
Yüksek Lisans Tezi		Z	0
Toplam			30

Yukarıda Tablo 2’de sunulan yüksek lisans derslerinden uzmanlık alanına yönelik olarak sadece ders alanı belirlenmiş olup her bir alana yönelik ders isimleri aşağıda belirtilmiştir.

Eğitim Programları ve Öğretim Doktora Dersleri

Tablo 3: Doktora Programı Ders Dağılımı

Ders Alanları	Dersler	Zorunlu/ Seçmeli	Kredi
Uyum	Doktora Hazırlık Dersi	Z	3
Temel Alan	Program Dersleri		
	Program Geliştirme Yaklaşımları	Z	3
	Program Değerlendirme Yaklaşımları	Z	3
	Öğretim Dersleri		
Öğrenme Kuram ve Yaklaşımları	Z	3	
Öğretme-Öğrenme Süreçlerinin Planlaması	Z	3	
Araştırma Alanı	Nicel Araştırma		
	Nicel Araştırma Yöntemleri		
	Nicel Araştırma ve Veri Analizi (3 + 1Kredi)		
	Test Geliştirme Teknikleri		
	Anket Geliştirme	S	10
	Nitel Araştırma		
	Nitel Araştırma Yöntemleri		
	Nitel Araştırma ve Veri Analizi (3+1 Kredi)		
	Nitel Araştırma Yazımı		
	Eğitimde Tarih Araştırmaları		
Anlatıma Dayalı Araştırmalar			
Çocuk Araştırma Metotları			
Karşılaştırmalı Araştırma Yöntemleri			
Uzmanlık Alanı	Temel Eğitim (Okul Öncesi, İlkokul, Ortaokul)		
	Ortaöğretim		
	Yükseköğretim		
	Öğretmen Eğitimi		
	Hayat Boyu Eğitim	S	9
	Eğitim Tarihi		
	Eğitimde Bilgi ve İletişim Teknolojileri		
	Karşılaştırmalı Eğitim		
Eğitim Politikaları			
Eğitim ve Öğrenme Yaklaşımları			
Seminer	Program Semineri		
	Uzmanlık Alanı Program Değerlendirme Çalışması	Z	3
	Öğretim Semineri		
Uzmanlık Alanı Öğretim Çalışması	Z	3	
Bireysel Çalışma	Konulu Bireysel Çalışma	S	3
Doktora Tezi		Z	12
Toplam			55

Yüksek Lisans ve Doktora Program Açıklamaları

Yüksek Lisans Uygulama

Türkiye doktora programları uygulamaya yönelik dersler içermemektedir. ABD doktora programlarında uygulama ile ilgili INU “Program/ Öğretim Uygulamaları, Program çalışmaları Stajı”, PSU “Uygulama, Öğretimin Klinik Uygulamaları ve Program, Öğretim, Denetim Alanlarında Profesyonel Uygulama” derslerinin olduğu görülmektedir. Gömleksiz ve Yıldırım⁴⁴ tarafından yapılan çalışmada lisansüstü eğitime yönelik sorunlar arasında “uygulama eksikliği” olduğu yönünde bulguya ulaşılmıştır. Bu bulgulara dayalı olarak EPÖ doktora programlarına bir ders üç kredi uygulama konulması uygun görülmektedir. Bu uygulama dersi yazın veya yıl içerisinde okullarda, mili eğitim müdürlüklerinde, milli eğitim bakanlığı program geliştirme birimlerinde veya diğer kurum ve kuruluşlarda yapılabilir. Öğrencinin program geliştirme süreci ile ilgili uygulamalı deneyim kazanması, program geliştirme faaliyetlerini yakından tanınması amaçlanmaktadır.

Doktora Hazırlık Dersi:

Türkiye ve ABD EPÖ doktora programlarının karşılaştırılması sonucunda ABD doktora programlarında INU (J602, J605) ve PSU (CI 590, CI 590 Colloquium) derslerinin doktora eğitiminin ilk yılı birinci ve ikinci döneminde zorunlu alınması gereken dersler olarak belirlenmiştir. Bu dersler ile doktora programına başlayan öğrencilerin bölüm ve uzmanlık alanlarını tanımaları, öğretim üyelerini ve çalışma alanlarını tanımaları amaçlanmaktadır. Dersler öğrencinin doktora ders planı hazırlamasına ve akademik danışman seçimine yardımcı olmaya yöneliktir. Kurnaz ve Alev⁴⁵ tarafından yapılan çalışmada lisansüstü öğrencilerin ders seçimi ile ilgili karşılaştıkları en önemli sorun olarak “bilgi ve rehberlik eksikliği” olduğunu belirlemişlerdir. Bu verilere dayalı olarak doktora programının birinci yılın birinci döneminde zorunlu olarak 3 kredi “EPÖ Doktora Hazırlık” dersinin konulması önerilmiştir.

Doktora Hazırlık (Oryantasyon) (3 Kredi, Zorunlu, Geçti/Kaldı): Bu derste öğrenciler üniversitenin sunmuş olduğu bilimsel araştırma desteklerini tanırlar. Alanı ile ilgili kaynaklara ulaşma, kütüphane ve diğer elektronik kaynaklarını araştırma yollarını öğrenirler. Fakülte, enstitü, ana bilim dalı ve EPÖ bilim dallında devam eden bilimsel araştırmalar

44 Gömleksiz, M.N. ve Yıldırım, F., Lisansüstü eğitim alan öğrencilerin lisansüstü eğitime ilişkin görüşleri. 62-68. VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Sakarya Üniversitesi Yayınları, No: 95, 2013.

45 Kurnaz, M. A. ve Alev, N., İlköğretim ve ortaöğretim lisansüstü öğrencilerinin ders seçimi yaklaşımları ve ilgili sorunları, Türk Fen Eğitimi Dergisi, 2009

hakkında bilgi sahibi olurlar. İlgili ana bilim dalı ve bilim dalında görevli öğretim üyelerinin ilgi alanları araştırmaları hakkında bilgi edinirler. Akademik danışman seçimi ile ilgili fikir sahibi olurlar. Doktora ders planı hazırlarlar. Doktora tez araştırması ile ilgili araştırma konuları, araştırma yöntemleri ile ilgili bilgi sahibi olurlar.

Temel Alan Dersleri

Eğitim Programları ve Öğretim alanının iki alanı vardır. Bunlardan birincisi “Program”, ikincisi ise “Öğretim” alanıdır. EPÖ yüksek lisans ve doktora programını bitiren öğrencilerin program ve öğretim alanında derinleşmesine bilgi ve beceriye sahip olmaları beklenir. ABD doktora programlarında ana alan ILU 32 kredi, INU 36 Kredi, PSU ise 18 kredi olarak belirlenmiştir. Türkiye EPÖ yüksek lisans ve doktora programlarında dersler zorunlu ve seçmeli ayrımı vardır; ana dal, yan dal uygulaması yoktur. Ders kredilerinin ABD’de Türkiye doktora programlarına göre fazla olması nedeniyle “Program ve Öğretim” alanları iki eşit alan olarak en az altı kredi program alanından, altı kredi öğretim alanından ders alınmasının uygun olacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda önerilen dersler arasından altı (6) kredi (iki ders) program alanından, altı kredi (iki ders) öğretim alanından zorunlu statüde ders konulması önerilmektedir.

Araştırma Alanı Dersleri

Doktora eğitiminin amaçlarından biri, özgün araştırma yapabilen bilim insanları yetiştirmektir. Doktora eğitiminin öğrencilere özgün bir bilimsel çalışmayı planlama, uygulama ve rapor halinde sunma bilgi ve becerisi kazandırması beklenir. Ancak AÜ doktora programında 3 araştırma dersi, GÜ doktor programlarında bir araştırma dersi olduğu; İÜ doktora programında araştırma dersi olmadığı görülmektedir. ABD programlarında ise ILU en az 16 kredi, PSU en az 12 kredi ve INU en az 9 kredi araştırma alanında ders alınmasının zorunlu olduğu görülmektedir. Ayrıca alınan araştırma derslerinin öğrencinin doktora tez çalışmasında yapacağı araştırma yöntemine uygun alandan alınması gerekmektedir. ILU doktora programında öğrenci araştırma yeterliliğini göstermek için araştırma alanında alınan derslerin olduğu bir formu araştırma komitesine onaylatmak zorundadır⁴⁶. Eskiöğlü⁴⁷ lisansüstü eğitime yönelik araştırma derslerinin sayısının artırılmasını önermektedir. Yine Bıkmaz, Aksoy, Tatar ve Altınyüzük⁴⁸ tarafından yapılan çalışmada 1974-2009 yılları arasında EPÖ

46 ILU19, 2014

47 Eskiöğlü, *Türkiye ile Kanada, Norveç, ABD, Avustralya ve Avusturya yükseköğretim sistemleri içinde lisansüstü müzik eğitimi programlarının karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2007

48 Bıkmaz, Aksoy, Tatar ve Altınyüzük, *Eğitim programları ve öğretim alanında yapılan doktora tezlerine ait içerik çözümlemesi (1974-2009) Eğitim ve Bilim 38(168), 288-303, 2013*

alanında yapılan doktora tezlerinde %55,9 nicel araştırma yöntemleri, %36 karma yöntem ve %8,1 Nitel yöntem kullanıldığı belirlenmiştir. Bu araştırmada nitel araştırma çalışmalarının çok az sayıda yapılmasından nitel araştırma yöntemleri ile ilgili ders veya derslerin doktora programlarında yeterli sayıda olmadığı sonucu çıkabilir. Bu bulgulara dayanarak araştırma alanına yönelik doktora programlarında en az 10 kredi üç dersin konulması önerilmektedir. Bu dersler arasında “Nicel araştırama ve Veri analizi Dersi” üç saat teori bir saat bilgisayar laboratuvar uygulaması olarak düzenlenmesi, benzer şekilde “Nitel Araştırma ve Veri Analizi” dersi üç saat teori ve bir saat NVivo veya benzer veri analiz programının bilgisayar laboratuvar uygulamalı olarak sunulması önerilmektedir. Bu derslerin nitel araştırma yöntemleri veya nicel araştırma yöntemlerine yönelik olarak ayrı ayrı en az 3 ders olarak sunulması önerilmektedir.

Yan Alan veya Uzmanlık Alanı Dersleri

ABD yüksek lisans programlarında yan dal veya uzmanlık alanına yönelik INU’da 12 kredi ve PSU’da 15 kredi ders konulmuştur. Benzer şekilde ABD doktora programlarında da INU 12-36 kredi yan dal, PSU 15 kredi destek alan olarak yan alan destek alanı olarak belirlendiği görülmektedir. Türkiye doktora programlarında yan alan veya destek alanı belirlenmemiştir. Ancak derslerin incelenmesi sonucu program ve öğretim alanına girmeyen dersler yan alan olarak sınıflandırılmıştır. Yan alanlar ile ilgili olarak ABD programlarında yan alanlar olarak (okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim, fen bilimleri, matematik, sosyal bilimler) alanları olduğu görülmektedir. Türkiye programlarında ise AÜ’de “Öğretmen Eğitimi, Karşılaştırmalı Eğitim”, GÜ’de, “Öğretmen Yetiştirme Sisteminde Gelişmeler, Yüksek Öğretimde Güncel Gelişmeler”, İÜ’de ise “Karşılaştırmalı Eğitim, Eğitim ve Bilişim Teknolojileri” derslerinin olduğu görülmektedir. Yan alan veya uzmanlık alanı olarak tanımlanan bir alan belirlenmesi ve bu alanların gruplandırılarak her bir alana yönelik olarak yüksek lisans programlarında en az iki ders altı kredi, doktora programlarında en az üç ders dokuz kredi ders konulmasının uygun olacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda aşağıdaki alanlar belirlenmiştir. Öğrenci bir veya iki alandan alacağı yüksek lisans için altı, doktora düzeyinde dokuz krediyi akademik danışmanı ile birlikte belirler.

Yüksek Lisans Uzmanlık Alanları ve Dersleri

Öğrenci, akademik danışmanı ile birlikte aşağıda belirlenen uzmanlık alanlarından bir veya iki alandan en az iki ders altı kredi ders seçer.

Temel Eğitim (Okul Öncesi, İlkokul, Ortaokul) Alanı:

Okulöncesi Programları ve Öğretim

İlkokul Programları ve Öğretim
Ortaokul Programları ve Öğretim
Ortaöğretim Alanı:
Fen Bilimleri Programları ve Öğretim
Sosyal Bilimler Programları ve Öğretim
Dil ve Edebiyat Programları ve Öğretim
Yükseköğretim Alanı:
Yükseköğretim Programları
Yükseköğretimde Öğretme Yaklaşımları
Yüksek Öğretim Programlarında Gelişmeler
Öğretmen Eğitimi Alanı:
Öğretmen Eğitimi Programları
Öğretmen Eğitiminde Öğretim
 Öğretmen Eğitiminde Materyal ve Metotlar
Hizmet içi Eğitim Alanı:
Hizmet-içi Eğitimin Temelleri
Hizmet-içi Eğitim Programları ve Öğretim
Eğitim Tarihi Alanı:
Türk Eğitim Sisteminin Teorik Temelleri
Türkiye’de Modern Eğitimin Gelişimi
Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) Alanı:
Eğitim ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri
BİT Öğretme-Öğrenme Süreçlerine Entegrasyonu
Web Tabanlı Öğretim
Karşılaştırmalı Eğitim Alanı:
 Karşılaştırmalı Eğitimin Temelleri
 Eğitim Programlarının Karşılaştırılması
Eğitim Politikaları Alanı:
 Türkiye’de Eğitim Politikaları
Türk Toplum Yapısının Sosyal Çözümlemesi

Doktora Uzmanlık Alanları ve Dersleri

Öğrenci akademik danışmanı ile birlikte aşağıda belirlenen uzmanlık alanlarından bir veya iki alandan en az üç ders toplam dokuz kredi ders alır.

Temel Eğitim (Okul Öncesi, İlkokul, Ortaokul) Alanı:

Temel Eğitimde Güncel Gelişmeler ve Sorunlar

Okulöncesi Programları Geliştirme

Okulöncesi Programları ve Öğretim

Okulöncesi Programları Değerlendirme

İlkokul Programları Geliştirme

İlkokul Programları ve Öğretim

İlkokul Programları Değerlendirme

Ortaokul Programları Geliştirme

Ortaokul Programları ve Öğretim

Ortaokul Programları Değerlendirme

Ortaöğretim Alanı:

Ortaöğretimde Güncel Gelişmeler ve Sorunlar

Ortaöğretimde Program Geliştirme

Ortaöğretim Programları ve Öğretim

Ortaöğretim Programları Değerlendirme

Yükseköğretim Alanı:

Yükseköğretim Programları Geliştirme

Yükseköğretimde Öğretme Yaklaşımları

Yükseköğretimde Program Değerlendirme

Yükseköğretimde güncel gelişmeler ve sorunlar

Yükseköğretimde öğretim planlama

Öğretmen Eğitimi Alanı:

Öğretmen Eğitimi Sorunları

Öğretmen Eğitiminde Program Geliştirme

Öğretmen Eğitim Modelleri

Öğretmen Tutum ve Davranışlarının İncelenmesi

Öğretmen Eğitimi Programlarının Değerlendirilmesi

Hayat Boyu Eğitim Alanı:

Hizmet-içi Eğitim Program Geliştirme

Yetişkin Eğitimi

Hizmet İçi Eğitim Programları Değerlendirme

Halk Eğitim Sorunları

Halk Eğitim Programalar

Hizmet-içi Eğitim Sorunları

Hizmet-içi Eğitim Programları

Eğitim Tarihi Alanı:

Eğitim Programları Tarihi

Eğitim Reformları

Eğitimde Bilgi ve İletişim Teknolojileri Alanı:

Uzaktan Eğitim Programları

Web Tabanlı Eğitim Programları

Sosyal Medya ve Eğitim

Mobil Öğretim Programları

Eğitimde Sanal Dünya

Eğitim ve Bilgisayar Oyunları

Karşılaştırmalı Eğitim Alanı:

Karşılaştırmalı Eğitimde Teori ve Yöntem

Küreselleşme ve Eğitim

İlköğretim Programlarının Karşılaştırılması

Ortaöğretim Programlarının Karşılaştırılması

Yükseköğretim Programlarının Karşılaştırılması

Avrupa Birliği Eğitim Programları

Eğitim Politikaları Alanı:

Türk Milli Eğitim Sisteminde Sorunlar

Eğitim Politikalarının Eleştirel İncelenmesi

Çok kültürlülük ve Eğitim

Eğitim Politikalarının Program Yansımaları

Eğitim ve Öğrenme Yaklaşımları Alanı

Piaget ve Eğitim

Vygotsky ve Eğitim

Foucault ve Eğitim

Freire ve Eğitim

Dewey ve Eğitim

Eleştirel Pedagoji

Doktora Seminerler

Seminerler ile ilgili programlar incelendiğinde AÜ ve GÜ doktora programlarında birer seminer dersi olduğu, İÜ doktora programında iki seminer dersi olduğu görülmektedir. ABD programlarında ise tez semineri, araştırma semineri, program değerlendirme semineri ve çeşitli konulara yönelik seminer derslerinin olduğu görülmektedir. Bu bulgulara dayalı olarak doktora programlarına her biri üç kredi olmak üzere iki adet seminer çalışması konulmasının uygun olduğu düşünülmektedir. Bu seminer çalışmalarından birinin “program” diğerinin “öğretim” semineri olarak düzenlenmesi, program seminerinin birinci yıl ikinci dönem, öğretim seminerinin ikinci yıl ikinci dönemde verilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Program semineri: Öğrencinin seçeceği yan dal ile ilgili olarak program geliştirme, program değerlendirmeye yönelik seminer çalışması.

Öğretim Semineri: Yine öğrencinin seçeceği yan dal ile ilgili olarak belirlenen bir programın öğretim planlaması, öğretim uygulaması, yönünde seminer çalışması yapılması.

Doktora Bireysel Çalışma

Türkiye doktora programlarında bireysel çalışma adı altında bir ders olmadığı görülmektedir. ABD doktora programlarında ILU “bağımsız çalışma”, INU “program alanında bağımsız çalışmalar” ve PSU “bağımsız çalışma, bireysel çalışma” adlarında dersler olduğu tespit edilmiştir. Doktora eğitiminin amaçlarından biri de öğrenciye bağımsız araştırma yapma yeterliliği kazandırmaktır. Bu doğrultuda öğrencinin ilgi alanları ile ilgili bir öğretim üyesinin danışmanlığı doğrultusunda, derinlemesine bilgi edinmeyi planladığı bir konuda bireysel okuma, inceleme çalışması yapmaya yönelik 3 kredilik bir dersin doktora programlarına konulması önerilmektedir.

Doktora Yeterlilik Sınavı

Yazılı Sınav seçenekleri:

- a) Okulda gözetim altında yazılı sınav
- b) Yazılı olarak verilen soruların evde cevaplanması
- c) Portfolyo (Yayımlanmış veya yayıma hazır bir makale, Program geliştirme raporu, Program değerlendirme raporu, Pilot Çalışma,

Doktora Tez Araştırma Önerisi)

Sözlü Sınav:

Öğrencinin alan ve araştırma yeterliliklerinin değerlendirilmesi, doktora tez önerisinin değerlendirilmesine yönelik yapılır.

Doktora Tez Çalışması Süreci

Tez İzleme Komitesinin Belirlenmesi: Öğrencinin uzmanlık alanından bir üye ve öğrencinin yapmayı planladığı araştırma yöntemi (nitel araştırma, nicel araştırma) alanında uzman bir üye, öğrenci ile akademik danışmanın ortak kararı ile belirlenir. İlgili kişiler ile görüşülüp, konu karara bağlanır.

Tez Çalışmasına Başlama

Araştırma İzni Alma

Pilot Çalışma Yapma

Tez Önerisi Hazırlama

Tez Önerisinin Kabulü ve Tez Çalışmasına Başlama

Tez çalışması sürecinin en önemli işlevi öğrencinin yardımcı araştırmacıktan bağımsız araştırmacılığa geçiş sürecidir. Bu sürecin verimli olması öğrenci ve akademik danışman arasındaki iletişime bağlıdır. Bu süreçte özellikle, tez izleme toplantıları düzenli olarak yapılmalı, doktora adayı tarafından hazırlanan çalışmalara düzenli dönüt sağlanmalıdır. Bu anlamda akademik danışma ile ilgili temel düzenlemeler bölüm öğretim elemanları ile birlikte hazırlanmalıdır.

Doktora Tez Savunması

Öğrenci doktora tezini enstitüye teslim ettikten sonra bir ay içerisinde tez savunmasına alınır.

Öğrencinin tez savunma komisyonu; Tez İzleme Komisyonu üyeleri ve biri başka üniversiteden olmak üzere enstitü tarafından belirlenen iki üye ile birlikte toplam beş üyeden oluşur.

Kaynaklar

- Ağralıoğlu, N. (2013). Türkiye’ de lisansüstü öğretim, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(1), 1-9.
- Altbach, P. G., Reisberg, L., & Rumbley, L. (2009, July). *Trends in global higher education: Tracking an academic revolution*. A Report Prepared for the UNESCO 2009 World Conference on Higher Education. Paris, Web: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001831/183168e.pdf>. adresinden 18 Mayıs 2013’de alınmıştır.
- Bamber, V., Trowler, P., Saunders, M., and Knight, P. (2009). *Enhancing learning, teaching, assessment and curriculum in higher education*. New York: Open University Press.
- Barnes, B. J., and Austin, A. E. (2009). The role of doctoral advisors: a look at advising from the advisor’s perspective, *Innovation Higher Education* (33), 297–315.
- Betts, M., ve Smith., S. (1998). *Developing the credit-based modular curriculum in higher education*. London: Taylor & Francis.
- Bıkmaz, F. H., Aksoy, E., Tatar, Ö., ve Altınyüzük, C.A. (2013). Eğitim programları ve öğretim alanında yapılan doktora tezlerine ait içerik çözümlemesi (1974–2009) *Eğitim ve Bilim* 38(168), 288-303.
- Bologna Ulusal Raporu. (2009, April). Bologna process stocktaking report. Belgium. Web: http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/conference/documents/Stocktaking_report_2009_FINAL.pdf adresinden 1 Mart 2013’de alınmıştır.
- Council of Graduate Schools, (2013). Graduate study in the US. Web: www.cgsn.org adresinden 15 Nisan 2013 Tarihinde alınmıştır.
- Crabtree, B. F., & Miller, W. L. (Eds.). (1992). *Doing qualitative research*. Newbury Park, CA: Sage.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2007). *Dokuzuncu Kalkınma Planı. (2007 – 2013). Yükseköğretim özel ihtisas komisyonu raporu*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı: Web: plan9.dpt.gov.tr/oik51_yuksekokretim/51egitimi.pdf adresinden 08 Ocak 2013’de alınmıştır.
- Eskiöğlu, I. (2007). *Türkiye ile Kanada, Norveç, ABD, Avustralya ve Avusturya yükseköğretim sistemleri içinde lisansüstü müzik eğitimi programlarının karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- EUA , (2011). Examining quality culture part II: processes and tools – participation, ownership and bureaucracy. Web: www.eua.be adresinden 3 Nisan 2013’de alınmıştır
- Fink, L. D. (2013). *Creating significant learning experiences: An integrated approach to designing college courses*. San Francisco: John Wiley & Sons.
- Fraser, S. P., and Bosanquet, A. M.. (2006). The curriculum? That’s just a unit outline, isn’t it?, *Studies in Higher Education*, (31)3, 269–284.
- Funk, K., and Klomparens, K. L. (2006). Using the assessment process to improve doctoral programs. 145-162. In Maki, P.L., and Borkowski, N. A. (Eds). *The Assessment Of Doctoral Education: Emerging Criteria And New Models For Improving Outcomes*. Virginia: Stylus Publishing.
- Gardner, S. K. (2008). “What’s too much and what’s too little?”: The Process of Becoming an Independent Researcher in Doctoral Education. *The Journal of Higher Education*, 79 (3). 326-350.
- Gömlüksiz, M. N. ve Bozpolat, E. (2013). Eğitim programları ve öğretim alanındaki lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi. *International Journal of Social Science*, 6 (7). 457-472.
- Gömlüksiz, M.N. ve Yıldırım, F. (2013). Lisansüstü eğitim alan öğrencilerin lisansüstü eğitime ilişkin görüşleri. 62-68. VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Sakarya Üniversitesi Yayınları No: 95
- Gözütok, D., Ulubey, Ö., Alkın, S. ve Tunca, N. (2010, 13-15 Mayıs). “Eğitim Programları ve Öğretim” lisansüstü programlarının değerlendirilmesi. I. Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresinde sunuldu, Balıkesir.

- Gözütok, F. D. (1994). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi programlarının değerlendirilmesi projesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 27 (2), 561-570
- Güven, İ., ve Tunç. B., (2007). Lisansüstü öğrencilerin akademik sorunları (Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Örneği), *Millî Eğitim*, 173, Kış, 157-171.
- İşcan, C. D., ve Bıkmaz, F. H. (2012).Eğitim programları ve öğretim alanında lisansüstü eğitim programlarının analizi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 45(1), 107-138.
- Karakütük, K. (1989).Türkiye’de lisansüstü öğretim, sorunları ve çözüm önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 22(1), 505-528.
- Karakütük, K., Aydın, A., Abalı, G. ve Yıldırım, S. (2008). Lisansüstü öğretimin sorunları konusunda Ankara’daki üniversitelerin lisansüstü enstitü yöneticilerinin görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 33(147), 42-53.
- Karaman, S. ve Bakırcı, F. (2010). Türkiye’de lisansüstü eğitim: sorunlar ve çözüm önerileri, *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, II. 94-114.
- Kuncel, N. R. Hezlett, S. A., and Ones, D. S. (2001). A comprehensive meta-analysis of the predictive validity of the graduate record examinations: Implications for graduate student selection and performance, *127(1)*, 162-181. doi: 10.1037//Q033-2909.127.1.162
- Kurnaz, M. A. ve Alev, N. (2009). İlköğretim ve ortaöğretim lisansüstü öğrencilerinin ders seçimi yaklaşımları ve ilgili sorunları. *Türk Fen Eğitimi Dergisi* 6(3), 38-52.
- Lattuca, L. R., and Stark, J.S. (2009). *Shaping the college curriculum: academic plans in context*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Lattuca, L. R., and Stark, J.S. (2009). *Shaping the college curriculum: academic plans in context*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Nerad, M. (2004). The PhD in the US: Criticisms, facts, and remedies. *Higher Education Policy*, 17, 183-199.
- Ornstein, A. C., and Hunkins, F. P. (2013). *Curriculum: Foundations, Principles, and Issues*. Sixth Edition, New Jersey, Pearson Education, Inc.
- Ozan ve Köse, (2012, 27-29 Eylül). *Eğitim programları ve öğretim alanındaki araştırma eğilimleri: Bir içerik analizi*. II. Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresinde sunuldu, Bolu.
- Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi. (2014b). 2012 - 2013 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri. Ankara: ÖSYM. Web:<http://www.osym.gov.tr/belge/1-19213/2012-2013-ogretim-yili-yuksekogretim-istatistikleri.html> adresinden 15 Ocak 2014’te alınmıştır.
- Özdemir, M. Ç. ve Arı, A. (2005, 26-28 Eylül). *Öğretim programları ve öğretimi bilim dalında yapılmış bazı doktora tezlerinin incelenmesi*, 40-63. II. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu, İstanbul.
- Özer, M. (2011). Türkiye’de yükseköğretimde büyüme ve öğretim üyesi arzı. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(1), 23-26.
- Polat, G. (2010). *Eğitim yönetimi ve denetimi alanında yapılmış lisansüstü tez çalışmalarının incelenmesi*. Maltepe Üniversitesi.
- Sağlam, M., Aklın, S. ve Tunca, N. (2010, 13-14 Mayıs). *Türkiye’de eğitim programları ve öğretim alanına yönelik yapılan araştırmaların incelenmesi*. I. Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresinde sunuldu, Bahkesir.
- Sel, V. G. (2004, 6-9 Temmuz 2004). *Dünya ve Türkiye’de karşılaştırmalı eğitim: kavram, kapsam ve eğilimler*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, Malatya. Web: <https://www.pe-gem.net/dosyalar/dokuman/344.pdf> adresinden 12 Kasım 2013’de alınmıştır.
- Semerci, Ç. (2013). *Alan eğitimcilerinin lisans ve lisansüstü eğitimde eğitim bilimleri derslerine bakışı*, 51-54. VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Sakarya Üniversitesi Yayınları No: 95

- Sevinç, B. (2001). Türkiye' de lisansüstü eğitim uygulamaları, sorunlar ve uygulamalar. *DEÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(1), 25-40.
- Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı. (2013). Ankara. Web: <http://www.setav.org/> Web: adresinden 12 Nisan 2013'de alınmıştır.
- Sözer, A.N., Tütüncü, Ö., Doğan, Ö. İ., V:D (2002). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde lisansüstü eğitim kalitesinin arttırılmasına yönelik bir alan araştırması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 41-65.
- Tatlı, S., ve Adıgüzel, O. C. (2012). Türkiye'deki lisansüstü karşılaştırmalı eğitim tezlerinin çok boyutlu bir incelemesi, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 12(1), 143-150.
- Tosun, A. (2001). *Açılış Konuşması, Bilim Adamı Yetiştirme Lisansüstü, Eğitim*, Ankara: TÜBA Bilimsel Toplantı Serileri:7, 7-15.
- Türkiye Bilimler Akademisi. (2001). *Bilim adamı yetiştirme*, TÜBA Bilimsel Toplantı Serileri:7. Ankara
- Türkiye Sanayi ve İş Adamları Derneği. (2008). *Türkiye'de yükseköğretim: eğilimler, sorunlar ve fırsatlar*. Yayın No. TÜSİAD-T/2008-10/473). Web:http://www.tusiad.org/_rsc/shared/file/EUA-o8.pdf adresinden 7 Mart 2013'de alınmıştır.
- UYK. (2011, May 27-29th). International congress of higher education: *New trends and issues (UYK-2011) organized by the Turkish Council of Higher Education*, Istanbul, Turkey. Web: <http://www.uyk2011.org/> adresinden 8 Mart 2013'de alınmıştır.
- Wolf, P., and Hughes, J. C. (2007). *Curriculum development in higher education: faculty-driven process and practices*. Number:112, San Francisco: Jossey-Bass
- Wulf, D. H., and Nerad, M. (2006). Using an alignment model as a framework in the assesment of doctoral programs. (83-109). In Maki, P.L and Borkowski, N. A. (Eds). *The Assessment of Doctoral Education: Emerging Criteria And New Models For Improving Outcomes*. Virginia: Stylus Publishing.
- Yüksek Öğretim Kurulu. (2007b). *Türkiye'nin yükseköğretim stratejisi.*, Türkiye: Yükseköğretim Kurulu, Ankara. Web: http://nku.tr/nku.edu.tr/minisite/spk/YOKBelge/yok_strateji_07.pdf .adresinden 28 Ocak 2014'de alınmıştır.
- Yüksek Öğretim Kurulu. (2013). *Türkiye yükseköğretim yeterlilikler çerçevesi*. Türkiye: Yükseköğretim Kurulu, Ankara Web: <http://tyyc.yok.gov.tr/> adresinden 10 Nisan 2013'te alınmıştır.

A Proposal Of Graduate Programs In Curriculum And Instruction

Kemal Duruhan

Abstract

In this study the comparative similarities and differences between Turkey and The U.S. "Curriculum and Instruction" master and doctorate graduate education programs were examined.

For the study collective case study and comparative research methodologies within qualitative research model were used and the data obtained from the documents and interviews were analyzed from interpretivist perspective.

Research data were collected from documents and through interviews. Documents were obtained from the specified universities' web addresses and faculty members working in the field of curriculum and instruction at these universities and a total of 18 participants, three from each university who were continuing or completed their master and doctorate education were interviewed. For data collection from participant a semi-structured interview form was used.

As a result of the study, after analyzing comparatively Turkey and the U.S. graduate programs, a "Curriculum and Instruction" graduate master and doctoral curriculum framework was proposed.

Key Words: Higher education, graduate education, comparative education, curriculum, curriculum development.

Eğitim Programları Ve Öğretim Bilim Dalı Alanında Lisansüstü Eğitim Çerçeve Program Önerisi

Kemal Duruhan

Özet

Bu çalışmada Türkiye ve ABD üniversitelerinde "Eğitim Programları ve Öğretim" alanında uygulanmakta olan yüksek lisans ve doktora eğitim programları arasındaki benzer ve farklı yönleri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Çalışma, nitel araştırma modellerinden "çoklu durum çalışması" temelinde "karşılaştırmalı araştırma" metodolojisine uygun olarak elde edilen ilgili dokümanların betimsel ve lisansüstü eğitim programlarında eğitim gören bireylerle yapılan görüşme verilerinin "yorumlamacı" (interpretivist) bir bakış açısı ile incelenmesine dayalı olarak yapılmıştır.

Araştırmada veriler, belirlenen üniversitelerin kurumsal internet adreslerinden, eğitim programları ve öğretim bilim dalı öğretim elemanlarından elde edilen dökümanlardan ve ilgili üniversitelerde yüksek lisans ve doktora eğitimine devam eden veya tamamlamış olan her üniversiteden üç katılımcı olmak üzere toplam 18 katılımcıdan elde edilmiştir. Araştırma verilerinin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda; Türkiye ve ABD üniversiteleri Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı lisansüstü eğitim programları temelinde Türkiye'deki Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı lisansüstü eğitim programlarına yönelik bir "çerçeve program" önerilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yükseköğretim, lisansüstü eğitim, karşılaştırmalı eğitim, eğitim programları, program geliştirme